

ਨੀਲੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਕਰਨਾ

ਨੀਲਕੰਠ ਮਿਸ਼ਰਾ

ਨੀਲੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਆਰਥਿਕ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਥਿਰਤਾ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਲਜੀਵਿਕਾ ਨੇ ਸਵੈ ਸਹਾਇਤਾ ਸਮੂਹਾਂ, ਸਮੁਦਾਇ ਸੰਸਥਾਪਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਿਹਾਰਕ ਆਜੀਵਿਕਾ ਰਣਨੀਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਲੀਯ ਖੇਤੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਜਲਜੀਵਿਕਾ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਫਲਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਮੱਛੀ ਪਾਲਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਲਚੀਲੀ ਅਤੇ ਟਿਕਾਊਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਆਧਾਰਿਤ ਆਜੀਵਿਕਾ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਈ ਹੈ।

ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਅਤੇ ਜਲੀਯ ਖੇਤੀ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਖਾਧ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਥਿਰ ਆਜੀਵਿਕਾ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿਸ਼ਵ ਦਾ ਦੂਜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਜਲੀਯ ਖੇਤੀ ਉਤਪਾਦਕ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਛੋਟੇ ਪੈਮਾਨੇ ਦੇ ਮਛੂਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਜਲੀਯ ਖੇਤੀ ਕਿਸਾਨਾਂ - ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਮੁਦਾਇਆਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ, ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਸੰਪਰਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਲਜੀਵਿਕਾ, ਇੱਕ ਮੋਹਰੀ ਸੰਸਥਾ ਜੋ ਕਿ ਜਲੀਯ ਆਜੀਵਿਕਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ, ਇਹਨਾਂ ਪਾੜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਰਿਵਰਤਨਸ਼ੀਲ ਸ਼ਕਤੀ ਵਜੋਂ ਉੱਭਰੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕੇ ਦੌਰਾਨ, ਇਸਨੇ ਦੁਹਰਾਏ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ, ਸਮੁਦਾਇ ਸੰਚਾਲਿਤ ਜਲੀਯ ਖੇਤੀ ਮਾਡਲਾਂ, ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਡਿਜੀਟਲ ਹੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਲਾਗੂਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈਂਗਿਕ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਹੈ।

ਇਹ ਲੇਖ ਜਲਜੀਵਿਕਾ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਦਖਲਾਂ, ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਫਲਤਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਲਚੀਲੇ ਅਤੇ ਟਿਕਾਊਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਆਧਾਰਿਤ ਆਜੀਵਿਕਾ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੀਲੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਆਰਥਿਕ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣੀ ਸਥਿਰਤਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਵਧਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਨੀਂਹ ਰੱਖਣਾ : ਵਰਖਾ ਆਧਾਰਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਆਧਾਰਿਤ ਆਜੀਵਿਕਾ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗਿਕ ਪਰੀਖਣ

2013 ਵਿੱਚ ਜਲਜੀਵਿਕਾ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਲ ਸੰਕਟ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਆਧਾਰਿਤ ਆਜੀਵਿਕਾ ਦੀ ਵਿਵਹਾਰਿਕਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂਕੀਤੀ। ਛੇ ਸੂਬਿਆਂ - ਮਲਕਾਨਗਿਰੀ (ਓੜੀਸ਼ਾ), ਬਾਂਕੁਰਾ (ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ), ਪਲਾਮੂ (ਝਾਰਖੰਡ), ਮਧੂਬਨੀ (ਬਿਹਾਰ), ਮਹਿਬੂਬਨਗਰ (ਤੇਲੰਗਾਨਾ) ਅਤੇ ਦੇਵਾਸ (ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਪਾਇਲਟ ਪਰਿਯੋਜਨਾਵਾਂ ਸ਼ੁਰੂਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਿੱਥੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨ ਵਰਖਾ ਆਧਾਰਿਤ ਖੇਤੀ ਉੱਪਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਰਭਰ ਸਨ। ਮੌਸਮੀ ਜਲ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹਨਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਸਵੈ ਸਹਾਇਤਾ ਸਮੂਹਾਂ, ਸਮੁਦਾਇਕ ਸੰਸਥਾਪਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਜਲਜੀਵਿਕਾ ਨੇ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਆਜੀਵਿਕਾ ਰਣਨੀਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ। ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਲਾਬ ਦੀ ਤਿਆਰੀ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ, ਮੱਛੀ ਬੀਜ ਪਾਲਣ ਅਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨਾਲ ਲਿੰਕ ਜੋੜਨਾ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਘਰੇਲੂ ਆਮਦਨੀ ਅਤੇ ਪੋਸ਼ਣ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਬਲਕਿ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਲਈ ਛੋਟੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਨੂੰ ਇੱਕ ਟਿਕਾਊ ਆਰਥਿਕ ਮਾਡਲ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸਵੀਕਾਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਤਕਨੀਕੀ ਗਿਆਨ ਹੀ ਇਸ ਕੰਮ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਲਜੀਵਿਕਾ ਨੇ ਸਮੁਦਾਇ ਦੀ ਸਮੂਲੀਅਤ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਵਿਕਾਸ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਮਿਤੀਆਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਨੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸਥਿਰਤਾ ਅਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਸੋਚੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਛੋਟੇ ਮੀ ਪਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਦਾ ਇੱਕ ਮਾਡਲ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਇਆ।

ਇਸਦੇ ਇਲਾਵਾ, ਜਲਜੀਵਿਕਾ ਨੇ ਜਲਵਾਯੂਪਰਿਵਰਤਨ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਸਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜਲੀਯ ਖੇਤੀ ਤਕਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਤਾਂਕਿ ਜਲ ਸੰਕਟ

ਅਤੇ ਅਨਿਯਮਿਤ ਵਰਖਾ ਪੈਟਰਨ ਦਾ ਹੱਲ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਖੇਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਢਾਲੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੱਦਤੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਝੋਨਾ-ਮੱਛੀ ਦੀ ਖੇਤੀ, ਖੇਤੀ ਪਰਿਸਥਿਤਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਤੇ ਬਹੁ-ਪੋਸ਼ਕ ਜਲੀਯ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਜਲਵਾਯੂ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਪੜਾਅ ਦੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਉਪਲਬਧੀ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਨੂੰ ਮਨਰੋਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਵਾਉਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਪੇਂਡੂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈ ਕੇ ਤਾਲਾਬਾਂ ਅਤੇ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਢਾਂਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੱਦਦ ਮਿਲੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਈ।

ਨਵੀਂ ਤਕਨੀਕ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ : ਆਂਧਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪਿੰਜਰਾ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਿਤ ਕਰਨਾ

ਆਪਣੇ ਪਾਇਲਟ ਪੜਾਅ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਮਿਲੇ ਸਬਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਲਜੀਵਿਕਾ ਨੇ ਆਂਧਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕੀਤਾ ਜੋ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸੂਬਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਦਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਪਰਿਸਥਿਤਕੀ ਤੰਤਰ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਪਰਿਕ ਤਾਲਾਬ ਆਧਾਰਿਤ ਖੇਤੀ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੇ ਹੋਏ ਇਹਨਾਂ ਤਾਲਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਪਿੰਜਰਾ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋ ਸਕੇ।

ਜਲਜੀਵਿਕਾ ਨੇ ਪੰਜ ਜਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ 1500 ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਦੀਵਾਸੀ ਮਛੇਰਿਆਂ ਅਤੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਮਿਤੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਖਰਚੇ ਵਿੱਚ ਬਾਂਸ ਆਧਾਰਿਤ ਪਿੰਜਰੇ ਬਣਾਉਣ, ਮੱਛੀ ਦੇ ਬੀਜ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਮੱਛੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਚਰਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਰੁਹਿੰਗੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਪਿੰਜਰਾ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਪਹਿਲ ਨੇ ਸਮੁਦਾਇਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਤਪਾਦਨ ਉੱਪਰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਣ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਹਾਰਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਇਆ।

ਵਿਜੈਨਗਰਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਜਿੱਥੇ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸਵੈ-ਸਹਾਇਤਾ ਸਮੂਹਾਂ ਨੇ ਸੰਚਾਨਨ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਔਕੜਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਲਈ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਪਿੰਜਰੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ। ਪਿੰਜਰੇ ਦੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ, ਬਿਹਤਰ ਚਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਸੰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਿਰੰਤਰ ਯਤਨਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਲਖੇਤੀ ਉਦਮੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਮੱਛੀ ਉਤਪਾਦਨ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਬੀਜ ਪਾਲਣ, ਮੁੱਲ ਸੰਵਰਧਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਬਾਜ਼ਾਰ ਸਹਿਭਾਗਿਤਾ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਉਦਮ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਫਲ-ਫੁੱਲ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸਮੁਦਾਇਕ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਲਈ ਜਲਜੀਵਿਕਾ ਨੇ ਪਿੰਜਰਾ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਦੇ ਲਈ ਸਹਿਕਾਰੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ ਮਾਡਲ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੇ ਤਾਂਕਿ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਲਾਭ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਜਲੀਯ ਖੇਤੀ ਢਾਂਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸੂਖਮ ਵਿੱਤ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਨੇ ਪੂੰਜੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਆਸਾਨ ਬਣਾਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਛੋਟੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਵਾਲੇ ਉਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਮੱਦਦ ਮਿਲੀ।

ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸੰਸਥਾਗਤ ਰੂਪ ਦੇਣਾ - ਐਕਸ਼ਨ ਸਕੂਲ ਮਾਡਲ

ਢਾਂਚਾਗਤ ਸਿਖਲਾਈ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੇ ਹੋਏ,

ਜਲਜੀਵਿਕਾ ਨੇ ਐਕੂਆ ਸਕੂਲ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜੋ ਕਿ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਆਧੁਨਿਕ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਵਿਵਹਾਰਕ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਐਕੂਆ ਸਕੂਲ ਦੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਜਲ ਗੁਣਵੱਤਾ ਮੁਲਾਂਕਨ, ਮੱਛੀ ਦੇ ਬੀਜ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ, ਹੈਚਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ, ਬਾਇਓਫਲਾਕ ਤਕਨੀਕ, ਪਿੰਜਰਾ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ, ਹਾਈਡ੍ਰੋਪੋਨਿਕਸ ਅਤੇ ਐਕੂਆਪੋਨਿਕਸ ਅਤੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਮੱਛ. ਦੇ ਚਾਰੇ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਆਦਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਿਸ਼ੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਬਿਹਾਰ, ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਅਤੇ ਝਾਰਖੰਡ ਵਿੱਚ 7 ਐਕੂਆ ਸਕੂਲ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿੱਥੋਂ 12,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਸਮਰੱਥਾ ਨਿਰਮਾਣ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਤੋਂ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸਿਖਲਾਈ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਐਕੂਆ ਸਕੂਲ ਗਿਆਨ ਦੇ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮੱਛੀ ਪਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਅਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨੈੱਟਵਰਕ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਦਾ ਵਪਾਰੀਕਰਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਹਿਲਾ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਸਿਖਲਾਈ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਨੇ ਜਲੀਯ ਖੇਤੀ ਵਿੱਚ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਫਲ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਉੱਦਮੀ ਹੁਨਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ

ਹੈ।

ਡਿਜੀਟਲ ਪਰਿਵਰਤਨ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ : ਈ-ਮਤਸਯ ਮਿੱਤਰ ਪਹਿਲ

ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਪੂਰਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਜਲਜੀਵਿਕਾ ਨੇ ਈ-ਮਤਸਯ ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਬਹੁਭਾਸ਼ੀ ਚੈਟਬਾਟ ਆਧਾਰਿਤ ਸਲਾਹ ਸੇਵਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਦੀਆਂ ਉੱਤਮ ਤਕਨੀਕਾਂ, ਰੋਗ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਡਿਜੀਟਲ ਪਹਿਲ ਨਾਲ ਸੂਚਨਾ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨਯੋਗ ਸੁਧਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਵਿਸਤਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸੀਮਤ ਹਨ। ਇਸਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਲਜੀਵਿਕਾ ਨੇ ਆਈਓਟੀ ਆਧਾਰਿਤ ਸਮਾਰਟ ਤਾਲਾਬ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦਾ ਪਾਇਲਟ ਪਰੀਖਣ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਜਲ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੇਂਸਰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੀਐੱਚ, ਘੁਲੀ ਆਕਸੀਜਨ ਅਤੇ ਅਮੋਨੀਆ ਦੇ ਪੱਧਰ ਵਿੱਚ ਉਤਾਰ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ

ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਲਈ ਮੱਛੀ ਪਕੜਨਾ

ਵਿਜੈਨਗਰਮ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਚੀਪੇਂਟਾ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ, ਓੜੀਸ਼ਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੋਡੀਕੱਲਾਵਲਾਸਾ ਨਾਮ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਧਾਰਨ ਜਿਹਾ ਪਿੰਡ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਕਾਸ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਇਹ ਪਿੰਡ ਪੇਂਡਾਗੰਡਾ ਕੁੰਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਵਰਨਮੁਖੀ ਨਦੀ ਦੀ ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀ 'ਤੇ ਬਣਿਆ ਇੱਕ ਦਰਮਿਆਨਾ ਸਿੰਚਾਈ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਹੈ। ਸਵਰਨਮੁਖੀ ਨਦੀ ਨਾਗਾਵਲੀ ਨਦੀ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀ ਹੈ।

ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਬਸ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਸਮੇਂ ਬਦਲਣ ਲੱਗੇ ਜਦ ਇੱਕ ਐਨਜੀਓ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਐਨਜੀਓ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ - ਸੈਂਟਰ ਫਾਰ ਐਕੁਏਟਿਕ ਲਾਈਵਲੀਹੁੱਡ - ਜਲਜੀਵਿਕਾ। ਟਾਟਾ ਸਮੂਹ ਦੀ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸ਼ਾਖਾ ਟਾਟਾ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ, ਐਨਜੀਓ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਦੇ ਕੁਸ਼ਲ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰਵਾਇਆ। ਸੂਬੇ ਦੇ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਵਿਭਾਗ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਜਨਵਰੀ 2016 ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਟਾਟਾ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਫੀਲਡ ਲੀਡ ਪਦਮਾਕਰ ਬੋਸਾ ਨੇ ਸਥਾਨਕ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਮਿਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਹੋਇਆ।

ਨੀਲਮੱਥਲੀ ਸਵੈ ਸਹਾਇਤਾ ਸਮੂਹ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਪਦਮਾਕਰ ਨੇ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਦੀ ਪਿੰਜਰੇ ਵਾਲੀ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਝਿਜਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਸਾਲ ਮਾਰਚ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 40 ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਿਲ੍ਹਾ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਦੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰਵਾਉਣ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਪੁਣੇ ਦੇ ਭਿੰਡੇ ਜਲ ਕੁੰਡ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਉੱਥੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਪੇਂਡੂਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੇ ਐਨਜੀਓ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਕੇ 6000 ਤੋਂ 8000 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤਿ ਮਹੀਨਾ ਕਮਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੋਡੀਕੱਲਾਵਲਾਸਾ ਤੋਂ 10 ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਿਖਾਈ।

ਜਲਜੀਵਿਕਾ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਸਿਖਲਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਵਹੁਣਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਬਾਂਸ ਵਰਗੀ ਸਥਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਪਿੰਜਰਾ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। (ਈ-ਕਾਮਰਸ ਮੰਚ ਮੱਛੀਆਂ ਵਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ਪਿੰਜਰੇ 1.2 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਵੇਚਦੇ ਹਨ।) ਇਸਨੇ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਜਰੇ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਦੇਖਭਾਲ, ਸਜਾਵਟੀ ਮੱਛ. ਪਾਲਣ, ਮੱਛੀ ਦੇ ਭੋਜਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ, ਬਿਮਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ।

ਸੂਬੇ ਦੇ ਮੱਛ. ਪਾਲਣ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਵਿਆਪਕ ਸਮਰੱਥਾ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਉਪਾਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੇ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਨਾਲ ਪਿੰਜਰੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਣ ਲੱਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿੱਚ ਰੋਗਮੁੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਜਦ ਇਹ ਮੱਛੀਆਂ ਆਕਾਰ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਤਾਂ ਉਹ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁੱਝ ਕੇ ਤਾਲਾਬ ਵਿੱਚ ਜਾ ਸਕਣਗੀਆਂ। ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮੱਛੀਆਂ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪਿੰਜਰੇ ਨੂੰ ਢਕਣ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਸਾੜੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ।

ਗਲਤੀਆਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਵੈ ਸਹਾਇਤਾ ਸਮੂਹ ਦੀਆਂ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਦਾ ਫਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 9 ਅਕਤੂਬਰ 2017 ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਮਿਲਿਆ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਲਗਭਗ 65 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਵਜਨ ਦੀ 5000 ਉਂਗਲੀ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਵੇਚੀਆਂ ਅਤੇ 10,800 ਰੁਪਏ ਕਮਾਏ।

ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਵਿੱਚ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਨੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੇਂਡਲ ਰਾਓ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਹੁਣ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾ ਨੇ ਵੀ ਟਿਕਾਉਆਮਦਨੀ ਉੱਪਰ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਦੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਏਨੇ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਜਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।"

ਕੋਡੀਕੱਲਾਵਲਾਸਾ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਮਿਸ਼ਰਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਐਨਜੀਓ ਇਸ ਸਾਲ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ 10,000 ਤਾਲਾਬਾਂ ਨੂੰ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। 2017 ਵਿੱਚ, ਟਾਟਾ ਟਰੱਸਟ ਅਤੇ ਜਲਜੀਵਿਕਾ ਨੇ ਆਂਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਚਾਰ ਜਿਲ੍ਹਿਆਂ (ਵਿਸ਼ਾਖਾਪਟਨਮ, ਵਿਜਿਆਨਗਰਮ, ਸ਼੍ਰੀਕਾਕੁਲਮ ਅਤੇ ਅਨੰਤਪੁਰ) ਵਿੱਚ 160 ਤੋਂ ਵੱਧ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਦੇ ਕੁਸ਼ਲ ਤਰੀਕਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ। ਐਨਜੀਓ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਜਿਹੇ ਸਥਾਨਕ ਉੱਦਮਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 1.1 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਕਮਾਏ।

ਨੋਟ: ਇਹ ਮੂਲ ਲੇਖ ਜੋ ਇੰਡੀਆ ਵਾਟਰ ਪੋਰਟਲ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ, ਉਸਦਾ ਸੰਪਾਦਿਤ ਸੰਸਕਰਣ ਹੈ।

<https://www.indiawaterportal.org/people-and-culture/culture/fishing-survival>

ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸਵੈ-ਸਹਾਇਤਾ ਸਮੂਹਾਂ (SHGs) ਨੇ ਪਿੰਜਰਾ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ (cage fisheries) ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰਨਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਬਣੇ

ਸਚੇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਨਾਲ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨੁਕਸਾਨ ਘੱਟ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਬਿਹਤਰ ਵਰਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਿਤਾ ਅਤੇ ਲਾਭ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਲਈ, ਜਲਜੀਵਿਕਾ ਬਲਾਕਚੇਨ ਆਧਾਰਿਤ ਟਰੇਸੇਬਿਲਿਟੀ ਸਿਸਟਮ ਵੀ ਵਿਕਸਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਛੋਟੇ ਪੈਮਾਨੇ ਦੇ ਮੱਛੀ ਪਾਲਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਬਾਜ਼ਾਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ, ਉੱਚ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੇ ਮੱਛੀ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦੀ ਨੀਲੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਭਵਿੱਖ : ਜਲਜੀਵਿਕਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ

ਜਲਜੀਵਿਕਾ ਦੀ ਪਰਿਵਰਤਨਸ਼ੀਲ ਯਾਤਰਾ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ, ਸਮਾਜਿਕ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਟਿਕਾਊਪਣ ਦੇ ਚਾਲਕ ਵਜੋਂ ਜਲੀਯ ਖੇਤੀ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਗਾਏ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ :

- ਈ ਮਤਸਯ ਮਿੱਤਰ ਰਾਹੀਂ 1 ਲੱਖ ਮੱਛੀ ਪਾਲਕਾਂ ਤੱਕ ਡਿਜੀਟਲ ਸਲਾਹ ਸੇਵਾ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ
- ਬਾਜ਼ਾਰ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਮੁੱਲ ਲੜੀ ਏਕੀਕਰਨ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਦੇ
- ਲਈ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀਆਂ ਮੱਛੀ ਉਤਪਾਦਨ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨਾ।
- ਟਿਕਾਊਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਛੱਭਾਂ ਵਿੱਚ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਦੇ ਲਈ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਢਾਂਚੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।
- ਮੰਡੀਕਰਨ ਅਤੇ ਨਿਰਯਾਤ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ
- ਈਕੋ-ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਅਤੇ ਟਰੇਸੇਬਿਲਿਟੀ (ਜਿੱਥੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਉਸ ਸਥਾਨ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ) ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ।
- ਛੋਟੇ ਪੈਮਾਨੇ ਦੇ ਜਲੀਯ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉੱਦਮੀਆਂ ਤੱਕ ਸੂਖਮ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਵਿੱਤੀ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ।
- ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਜਲਵਾਯੂਪਰਿਵਰਤਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧ ਨੂੰ
- ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜਲਵਾਯੂਸਮਾਰਟ ਜਲੀਯ ਖੇਤੀ ਅਭਿਆਸਾਂ

ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣਾ।

ਤਕਨਾਲੋਜੀ, ਸਹਿਕਾਰੀ ਉੱਦਮ ਮਾਡਲ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਕਰਕੇ ਜਲਜੀਵਿਕਾ ਇੱਕ ਲਚੀਲੇ, ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਵਾਵਾਵਰਣ ਪੱਖੋਂ ਟਿਕਾਊਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਖੇਤਰ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਯਤਨ ਭਾਰਤ ਦੀ ਨੀਲੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਛੋਟੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਮਛੇਰੇ ਅਤੇ ਜਲੀਯ ਖੇਤੀ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨ ਜਲੀਯ ਖੇਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ।

ਖੋਜ, ਨੀਤੀਆਂ ਲਈ ਵਕਾਲਤ ਅਤੇ ਸਮੁਦਾਇਕ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਵੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ, ਜਲਜੀਵਿਕਾ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਆਧਾਰਿਤ ਗਤੀਵਿਧੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਆਰਥਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਵਿੱਚ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਨੀਲਕੰਠ ਮਿਸ਼ਰਾ
ਸੀਈਓ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਪਕ
ਜਲਜੀਵਿਕਾ,

11, ਸਨੇਹਕੁੰਜ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟਸ,
ਜੰਭੁਲਕਰ ਚੌਕ, ਵਿਕਾਸ ਨਗਰ, ਵਨੌਰੀ,
ਪੁਣੇ - 4110140

ਭਾਰਤ

ਈਮੇਲ : neelkanth.mishra@jaljeevika.org

Source : Sustainable Aquaculture.

LEISA INDIA, Vol-27, No.1, March 2025, P.33-36

Follow us on:

<https://www.facebook.com/amefoundation/>

https://www.instagram.com/leisa_india/